

15 éve:

Párthatározat a népi ellenőrzés létrehozására

Tizenöt esztendeje, 1957. július 16-án hozta meg határozatát, az MSZMP Politikai Bizottsága a népi ellenőrzés szervezésének létrehozására. A határozat szervezeten belülről a munkáshatalom megszilárdítását és a konszolidációt szolgáló intézkedések közé.

A népi ellenőrzésről szóló dokumentum hangsúlyozta, hogy messzemenően hasznosítani kell a lenini munkásparaszt ellenőrzés hagyományait. „A létrehozandó ellenőrzési szervezet állami szerv legyen, de munkáját nagyrészt a szervezetben kívüli foglalkoztatott dolgozók mennél szélesebb köre végezze, döntően társadalmi munkában. Elnevezése népi ellenőrzés legyen, hogy ezzel is utaljon jellegére.”

A párthatározatban foglalt irányelvek alapján alkotta meg az Országgyűlés 1957. decemberi ülésén a népi ellenőrzésről szóló törvényt, s ezt követően 1958. elején megválasztották a központi, majd a fővárosi, a megyei, a járási és a kerületi népi ellenőrzési bizottságokat, amelyek nyomban meg is kezdték munkájukat. A párt várakozásának megfelelően a társadalmi és gazdasági szervek javlatára sok ezer dolgozó jelentkezett népi ellenőrnek. Az alapkonceptió

értelmében a központban alig nyolcvan, a megyei iródnakban öt-hat, a járásközpontban csupán az elnök és egy adminisztrátor végezte, s végül ma is függetlenül feladatát. Így átlagosan száz népi ellenőr munkáját szervezi, segíti egy-egy hivatásos munkatárs.

A népi ellenőrzés az évek során széles körű megbecsülést és tekintélyt vívott ki magának. „A népi ellenőrzés útján a dolgozó nép gyakorol ellenőrzést a javak termelése, elosztása felett, és így módon is a vezetés tevékenységét irányítja” — hangsúlyozta Kádár János abban a levélben, amelyet a népi ellenőrzés megalakulásának 10. évfordulója alkalmából a Népszabadság közölt.

A népi ellenőrzéssel szemben is nagyobb követelményeket állított a gazdaságirányítás reformja. Ezért 1968-ban az Országgyűlés kibővítette hatáskörét és az alsóbb szervek önállóságát. Az operatív vezetés igényei minden szinten jelentősen növekedtek. A népi ellenőrzést gyakran kéri fel a kormány vizsgálataira. Fontos kérdésekre hívják fel a figyelmet a dolgozóktól érkező közérdekű bejelentések, amelyek kivizsgálását az alapító párthatározat a népi

ellenőrzés alapvető feladata vá tette.

Évente mintegy tízezer bejelentés érkezik a népi ellenőrzési bizottságokhoz. Ezek jelentős része a társadalmi tulajdon károsítására, pazarlásra, munkanélküliség elleni védelemre, felelőtlen gazdálkodásra, egyszerűen olyan jelenségekre figyelmeztet, amelyek sértik az emberek igazságérzetét, a szocialista közérlelét. A párthatározat felhívásának megfelelően, a népi ellenőrzés mindig kiállt a társadalmi érdekek fellelő bejelentői ügyében, ha kellett, védelmében.

Ma is időszerű a párthatározat figyelmeztetése: a népi ellenőrzés léte nem csökkenhet az egyes szervek felelősségét saját területükért. Erre azért is szükséges emlékeztetnünk, mert számos tapasztalat utal arra, hogy a reform bevezetésének első éveiben hátrébe szorult a gazdaságirányítás alapvető céljainak megvalósítását segítő ellenőrzés.

A népi ellenőrzési bizottságok, a sok ezer népi ellenőr és az ellenőrzés apparátusa becsülettel, nagy felelősséggel, a 15 éve hozott határozat szellemében látja el feladatát. Munkájukat a társadalom elismerése, megbecsülése kíséri.

K. S.

A közművelődés fehér foltjai

Kulturális szolgáltatás

Szinte legendaszámba mennek azok a történetek, amelyekről öreg, meg nem is olyan öreg szakki mesélnek a munkáskultúra „hőskorából”. Arról a húszévesnél is régebbi időszakról, amelynek emlékeit már csak néhány porosodó néptáncosruha, jelmez, vagy díszletdarab őriz. Azokról az egyszerű, de minden kultúrtörténésznek, üzemenk, gyárnak volt! — népi táncportokról, üzemi színjátékokról, amelyekben részt venni legalább annyira öröme volt (az együttléte és alkotás öröme), mint amennyire kötelesség. Öregb munkások fiatal koruk munkásegyleteit, olvasókörök hangulatát kérik számon a máttól.

Azok a szép napok

Általános vélemény, hogy az egykori üzemi „kulturális szolgálatok” felett eljárt az idő, a kulturális feladatok lényegesen megváltoztak. De egyúttal kiszélesedtek és meg is nőttek!

A művelődési házaknak igen nagy szerep jut a műveltség fehér foltjainak elűzésében. Kis lakásokba zárt embereknek, diákoknak, munkásszállások lakóinak civilizált környezetet kell nyújtani, szórakozást és művelődési lehetőséget, értelmes pihenést kell biztosítani, s a művelődési háznak kell betölteni a közösségi élet iztó kohójának szerepét is. Céljuk, épp elsősorban, hogy minél több emberrel megismertessék a műveltség alapjait.

Művelődési házaik általában szépek, ízléssel berendezettek, de egyelőre még nem szolgálják, nem teljesítik azt a küldetésüket, hogy bármikor fogadják és befogadják az éppen arra jő és olvasni, vagy éppen lemezt hallgatni szándékozó embereket. Pedig az is célja lenne, hogy lehetőségeivel kimozdítsa az embereket szűk lakásukból, tenyérnyi telkük-ről, unásig ismerős munkásszállási szobájukból, s ha egyszer kimozdultak, ne az italtól felé vegyék az irányt, hanem a művelődési házba térjenek be az utcáról beszélgetni, olvasni, szórakozni. A felülről és alulról jövő igények összekapcsolásával differenciált művelődési-kulturális lehetőségeket kell biztosítani, hogy mindenki megtalálja az érdeklődésének megfelelő klubot, fórumot.

Patyolat és klub

Kulturális szolgáltatás ez, de sokkal nehezebb és bonyolultabb, mint a szolgálta-

tások más formái. A Patyolatot, a Gelkát és társaikat igénylik az emberek, nélkülük valami megbénul, lelassul körülöttük. A kultúra, a művelődés iránti igény viszont nem ilyen nélkülözhetetlen. A társadalmi fejlődés nem közvetlenül „kényszerít” a több tudás, több ismeret megszerzésére. A művelődési házakra tehát óriási feladat hárul. Megteremteni az igényt, a meglévőket minél teljesebben kielégíteni, ezáltal állandóan emelni.

Látunk kell, hogy Szegeden a művelődési házak hálózata, felszereltsége és korszerűsége elmarad a többi hasonló nagyságrendű város hálózata mögött. Szeged művelődési arculatát, annak szerkezetét alapvetően meghatározza a település igényeinek megfelelő, korszerű, nagy művelődési központ hiánya. A meglévő művelődési házak, intézmények igyekeznek sokrétű, változatos és gazdag programmal jelentkezni, nem is sikertelenül. De akcióik mintha csak egy szűk réteg igényeivel idomulnának. Szinte mindig ugyanazok az arcképek, ugyanazok a tapsok. Olvas-tan és szocialista brigádok vállalásai között arról, hogy ennek és ennek a művelődési háznak ezt és ezt az irodalmi, képzőművészeti, zenés sorozatát megtekinthetik a brigádtagok is. De mindig kevés a közönség között a munkásarc.

Talán ott is elkezdhetjük gombolyítani a szálakat, hogy kulturális szolgáltatásunk meglehetősen intézménycentrikus. Szorosan kötődik egy-egy akció, előadás, műsor a művelődési központhoz, annak épületéhez, s ennek következtében szűk körű közönségéhez. Embercentrikusabb művelődési mozgalmat kellene kialakítani. Ahol az üzemek, gyárak erejét meghaladja a programok szervezése, a színvonalas akciók megteremtése, ott vigyék ki a programokat a művelődési központok a gyárakba, üzemekbe (ha a gyári környezet legalább olyan színvonalas, mint a művelődési házaké, mert ez sem kis nevelőerő). Segítsék a művelődési központok a gyári klubokat, az üzemi kultúrát. Hisz a helybenjárás mindig a könnyebbik megoldás. De aki helyben jár, az már könnyebben indul el. A DÉLÉP munkásszállásnak kultúrfelelőse most végzi a debreceni tanítóképző népművelő-könyvtáros sza-

kát, hogy lelkesedése és energiája mellé a szakavatott kéz és a sokrétű felkészültség párosuljon.

Kiállítás a gyárban

A Konzervgyárban erősödő hagyomány, hogy a város képzőművészei elviszik alkotásaikat a munkások közé. Milyen eredménnyel? A gyűmölcskonyhán a megkérdezett 12 régi munkásból közül egyik sem látta a kiállítás egyikét sem, de semmiféle nyomon nem vettek részt.

— Sietni kell haza, vár-nak a gyerekek.

— Nem érdekelnek engem kérem azok a dolgok.

— Elfáradunk, ez az igaz-ság.

— Honnan tudnánk, mit csinálnak odafönt?

Sikere általában csak a „fehér asztalos” gyári rendezvényeknek van, s újabb-ban a gyárban megrendezett családi ünnepeknek. A színvonalas TIT-előadásokat, a filmvetítéseket, a nehezen létrejött író-olvasó találkozókat igen kis létszámú törsz-közönség látogatja. Gyenge a szervezés? Nincs kellő propa-ganda? Hiábavaló fárado-zás? Bal kézzel nyúlunk a dolgokhoz?

„Kedves Elvtársak, Elv-társnők! Ennek és ennek az évfordulóknak ennyi és any-nyidai évfordulóján... stb., stb.” — kezdődnek a szte-reotip kötelező üzemi ünne-pések. Gépiesek és végeérhe-tetlenek ezek az ünnepi be-szédék, egy kaptafára ké-szülnek — mondják a hall-gatók, nem nyújtanak semmi újat, semmi érdekeset. Lapo-sodnak az ünnepeink, mind-nyájunk kárára.

(Folytatjuk.)

TANDI LAJOS

Hobby-szőnyeg

Az Egri Háziipari Szövet-kezetben az év első hat hó-napjában 30 ezer forint ér-tékkel több perzsaszőnyeget készítettek a tervezetnél. A szőnyegek több mint felét külföldön értékesítették. Az országban csak Gyöngyösön készítik a csomókihagyásos, mintás „Hobby-szőnyeget”, amely iránt külföldön nagy a kereslet. Legújabb termé-kük a népművészeti hímzett blúz.

Hogyan sikerült hazahozni Rákóczi hamvait?

Talán csak hontalanságá-nak huszonnyolcadik esztén-dejében, 1894 tavaszán el-hunyt Kossuth Lajos földi maradványainak hazahozata-lát Turinból kísérte a nem-zeti gyász kifejezésének olyan pompája, mint amikor ezt a híres nagy temetést kö-vetően néhány évvel később-ben, a magyar állami függet-lenségért küzdött másik nagy számított Rákóczi Ferenc hamvait hazaszállították Tö-rökországból. Nem volt min-den nehézség nélkül való Rá-kóczi hazatérése haló porai-ban. A török ugyanis — leg-alább így volt még abban az időben — nem engedte meg-bolygatni halottainak nyu-galmát semmiféle okból sem, a vallása parancsolta ezt, amihez hűséggel és fanatiz-mussal ragaszkodott. Azt vallja ugyanis, hogy minden embernek joga van az anya-földtől anyai területre, amelyben a hamvai elférnek.

Így tehát nem csoda, hogy a török temető az idők fo-lyamán egyre nagyobdottak, valóságos halottak birodalmává váltak... A konstantinápolyi temetőben a legrégebb idők óta vannak sír-nyok, azt lehet mondani, hogy a hetedik századtól, Moha-med fellépésétől kezdve. A török ebben annyira követ-kezetes, hogy még a másval-lásúaknak török földre ele-metett hamvait sem engedí bolygatni.

Ezért a legnagyobb nehézséget okozta az, amidőn II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozataláról volt szó. Va-jon sikerül-e megnyerni az akkori szultán jóváhagyását ahhoz, hogy a hamvakat ex-humálják, és szállíthassák a konstantinápolyi Saint Be-noit templom kriptájából, ahová 1735-ben eltemették Rákóczi Ferencet. Thaly Kál-mán, a kurucok fáradhatatlan, lelkes kutatója és törté-netírója volt az, aki reáakadt II. Rákóczi Ferenc sírjára 1889-ben és ugyancsak ő volt az, akinek sikerült hosz-szra, több évi utánjárással,

kieszközlőni, hogy II. Abdul Hamid török szultán végre hozzájárult a fejedelem hamvainak exhumálásához és hazaszállításához. Thaly Kálmán alapos ismerője volt a török viszonyoknak. A szultán rendkívüli módon ki-tüntette őt. Nagy segítségére volt Thaly Kálmánnak, a fe-jedelem hamvainak hazaszál-lításában Széchenyi Ödön, Széchenyi István fia. Tudva-léve Széchenyi Istvánnak két fia volt: Széchenyi Béla, aki Lóczy Lajossal részt vett Azsia-kutatásban, és öccse Széchenyi Ödön, aki évekig élt Törökországban és nevé-hez fűződik többek között a konstantinápolyi túzóltóság megszervezése. Széchenyi Ödön a szultán egyik legbi-zalmasabb embere volt, aki nélkül talán nem is sikerült volna Thaly Kálmán szép-tervének megvalósítása, Rá-kóczi hamvainak hazaszál-lítása.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

15.

De a szabadságharc leverése után ő is szenvedett a ráumuralom fullasztó légkörében, Bonyhády megyefőnök intézkedéseitől, melyek minden csoportosulást, összejövetelt tiltottak, s különösen a kocsmárosokat sanyargatták, mert az emberek mégiscsak a kocsmákban bújtak össze a legszívesebben, s itt szólták el magukat a legkönnyebben, hogy tüstént magukra uszítsák a cseh és osztrák zsandárokat. De meg a kocsmárosok rejtegették leggyakrabban a bújkáló honvédeket és katonaszökevényeket, s ha a városban magában erre nem kerülhetett is sor, a tanyákon Bonyhády tömegestül rombolta le az útszéli csárdákat, abban a hiszemben, hogy ezzel radikálisan megszünteti a főként katonaszökevényekből összeverődő, s egyre jobban elhatalmasodó betyárvilágot.

A zsandárok gyakran vegzálták őt is, Szveto-zárt, faggatták, házkutatást tartottak nála, vagy azért szutyongatták, hogy adjon felvilágosítást vendégei viselkedéséről, esetleg árulja el azt, aki ellenséges kijelentésre merészkedik a rend-

Divat a szibériai vörösfenyő bútor

Észak-kaukázusi bútóripari vállalatok jelentős megren-delést kaptak Franciaország-tól, ahol kedvelté, divatos-sá vált a híres szibériai vö-rösfenyőből készült orosz bú-tor.

Az Apserovszki Fafeldol-gozó Kombínát jól ismert a külföldi bútorkereskedelmi cégek előtt; a szocialista or-szágokon kívül az NSZK-ba, Angliába, Egyiptomba, Ku-bába, Ceylonba és több más országba szállít bútort.

A kombínát naponta 800 négyzetméter nyír-, dió- és tölgyfaelemet készít. A gyár-tási folyamat jórészt gépe-sített és automatizált. A ki-kerülő termék mennyisége egyre növekszik, ezért a kombínát további bővítés-re készül (MTI)

szere ellen. De Szvetozár konok volt, s egyre elmélyültebb gyűlölettel gondolt öccsére, aki főispán létere még őt sem tudta megmenteni ezektől a megalázó tortúráktól, s mikor egy alkalommal újból asztala köré telepedtek a zsandárok, s egyveleg nyelven azt bizonygatták, hogy Szvetozár tudtával titkos összeesküvésre készül a vizinép, a vérmes kocsmáros elvesztette eddig is nehezen fékezett indulatát, s olyan üvöltésbe tört ki szerbül és magyarul vegyesen, hogy a zsandárok jobbnak látták, ha előadog-nak, mert a kocsmában ülő halászok és molnár-legények is kezdtek már emelkedni a helyükről, s nem kétséges, hogy percek alatt csicsókává verik őket, ha ki merik nyitni a szájukat.

— Mondjátok meg annak a gazembernek... Igen, igen, a főispánnak... A saját testvé-r-öcsémnek, hogy hagyjon engem békén, mert en-nek rossz vége lesz... Rossz vége... — S egy hosszú kést húzott ki csizmája szárából.

S valóban rossz vége lett, mert Szvetozárt ez az eset úgy felizgatta, hogy előbb agyvérzést kapott, aztán néhány nap múlva meghalt.

Zágora, aki már kezdetlől fogva uszította apját, hogy mindörökké szakítson fivérével, akit olyan feneketlenül gyűlölnék, mint Bony-hádyt, Perczel honvédtábornok renegát öccsét, s ezért egyikük sem mer egy lépést sem ten-

(Folytatjuk.)